

عکس: سپید مهری / ایران

واکسیناسیون در ایران از صفر تا صد

ادامه از صفحه ۲۱

فقط در یک ماه و نیم از آغاز به کار دولت سیزدهم ۴۰ میلیون دوز واکسن تزریق شد و حدود ۳۰ میلیون دوز در انبارهای وزارت بهداشت ذخیره بود. به مرور بعد از آنکه محموله‌های واکسن سینوفارم، آسترانکا و اسپوتنیک از راه رسید و خط تولید واکسن‌های تولید داخل نیز با حمایت دولت و مجوز مصرف اضطراری واکسن برکت و پاستوکوک راه افتاد، این بار کاربران شبکه‌های اجتماعی با هشتک «سریع، فوری، انقلابی» در فضای مجازی پیام‌های تقدیرشان را از دولت سیزدهم منتشر کردند.

دولت سیزدهم در ۱۰ روز نخست، خرید ۱۵۶ میلیون دوز واکسن را ثبت سفارش کرد و در این میان مأموریت جمعیت هلال احمر تأمین ۱۵۰ میلیون دوز واکسن تا آبان ماه بود. پیگیری واردات واکسن یکی از اصلی‌ترین مأموریت‌هایی بود که دکتر رئیسی به معاون اول و وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی داد. طولی نکشید که قول و قرارها محقق شد و با دیپلماسی فعال و تدابیر راهبردی محموله‌های اهدایی واکسن‌های اسپوتنیک، و سید کوواکس نیز به مجموع تعداد دوزهای واکسن اضافه شد. بر اساس آخرین گزارشی که وزارت بهداشت در اختیار ما قرار داده است؛ تا قبل از تاریخ ۱۴ مرداد ۱۴۰۰ دولت سیزدهم برای خرید واکسن‌های اسپوتنیک، سینوفارم، بهارات و سید کوواکس ۳۶۵،۵۸۹ میلیون دلار هزینه کرده است. این رقم مربوط به واردات ۲۶ و نیم میلیون دوز واکسن بوده که تنها ۵ میلیون دوز آن وارد سید تزریق شد. رقیم اعتباری دولت سیزدهم برای واردات ۱۰۲ میلیون و ۷۰۰ هزار دوز ۹۸۸،۹۶۵ میلیون دلار بوده است. بر اساس اعلام وزارت بهداشت تا روز جمعه ۱۵ مردادماه، مجموعاً ۱۱ میلیون و ۷۶۵ هزار و ۵۲۸ نفر دوز اول واکسن کرونا را دریافت کردند و نزدیک به سه میلیون نفر نیز دوز دوم واکسن را زدند.

در حال حاضر تاکنون بیش از ۶۰ میلیون نفر دوز اول، نزدیک به ۵۳ میلیون نفر دوز دوم و حدود ۱۰ میلیون نفر نیز دوز سوم واکسن کرونا را تزریق کرده‌اند و مجموع واکسن‌های تزریق شده در کشور به ۱۲۲ میلیون دوز رسیده است. طبق آخرین گزارش‌ها ۷۱ درصد افراد دوز اول، ۶۲ درصد دوز دوم و ۱۵ درصد نیز دوز سوم را تزریق کرده‌اند (درصد واکسیناسیون براساس جمعیت ۸۵ میلیونی محاسبه شده است) این در حالی است که با تزریق سلامت در رگ‌های ایرانیان عدد فوتی‌ها نزدیک‌تر از همیشه در مرز یک رقمی شدن قرار دارد. (با شیوع سویه امیکرون در دنیا، کشورهایی که ادعای ساخت واکسن‌هایی با اثربخشی بالا را داشتند در میانه شعله‌های سویه امیکرون قرار دارند. امیکرون در آمریکا می‌تازد و بحران کمبود تخت بستری و مبتلایان زیاد این کشور را با بحران جدی مواجه کرده است.) با یک حساب سرانگشتی می‌توان پی برد که در دولت فعلی در ۹۸ روز نخست بیش از ۸۳ میلیون دوز واکسن تزریق شده که برابر است با افزایش ۶ برابری سرعت واکسیناسیون نسبت به رقم قبلی. (در دولت پیشین در مدت ۷ ماه در مجموع ۱۴ میلیون دوز واکسن تزریق شد.) چرا واردات واکسن در دولت سیزدهم شدت گرفت؟ پاسخ کارشناسان نظام سلامت به این سؤال این است؛ هماهنگی‌های درون و بیرون بخشی بین مهره‌های مختلف دولت و تخصیص بیشترین ارز برای واردات واکسن که البته با کل ارز اختصاص یافته در ماه‌های گذشته از سوی بانک مرکزی مساوی بود. طبق آخرین گزارش گمرک ایران تا تاریخ ۲۶ آذرماه ۱۵۰ میلیون دوز واکسن از ۱۱ کشور طی ۸۷ مرحله وارد شده است که در این میان سهم واکسن سینوفارم ۸۷،۶ درصد برآورد می‌شود. براساس گزارشی که از سوی اروتقی- معاون فنی گمرک ایران- به دارایی- رئیس سازمان غذا و دارو- در رابطه با آخرین وضعیت واردات واکسن اعلام شده است، از نیمه بهمن سال گذشته تا ۲۶ آذرماه امسال در مجموع ۱۵۰ میلیون و ۸۷ هزار و ۳۰۸ دوز واکسن کرونا طی ۸۷ مرحله و از طریق فرودگاه امام خمینی (ره) وارد ایران شده که پس از انجام فوری تشریفات گمرکی به صورت حمل یکسره، شبانه‌روزی و از پای پرواز به صورت مستقیم تحویل وزارت بهداشت شده است. واکسن‌های وارداتی

شامل سینوفارم چینی، آسترانکا چنلملیتی، اسپوتنیک روسی و بهارات هند است که از کشورهای چین، ژاپن، ایتالیا، آلمان، هلند، اتریش، لهستان، کره جنوبی، یونان، روسیه و هندوستان وارد شده است. گزارش معاون فنی گمرک ایران در رابطه با جزئیات واردات واکسن از این حکایت دارد که از ۱۵۰ میلیون و ۱۰۸ هزار و ۳۰۸ دوز واکسن وارداتی، عمدتاً مربوط به سینوفارم چین با ۸۷،۶ درصد است؛ به طوری که طی ۵۱ مرحله حدود ۱۳۱ میلیون و ۶۰۴ هزار و ۴۹۸ دوز از این واکسن وارد ایران شده است. همچنین چهار میلیون و ۹۱ هزار و ۲۰۰ دوز اسپوتنیک روسیه، دو میلیون و ۹۱۱ هزار و ۸۱۰ دوز آسترانکا از چین، دو میلیون و ۵۲۹ هزار و ۴۰۰ دوز آسترانکا از هلند، یک میلیون و ۷۰۰ هزار و ۸۰۰ دوز آسترانکا از کره جنوبی دیگر محموله‌های وارداتی واکسن است. در سایر واردات صورت گرفته یک میلیون و ۴۵۲ هزار دوز آسترانکا از ایتالیا، یک میلیون و ۴۴۹ هزار و ۶۰۰ دوز آسترانکا از چین، یک میلیون و ۱۲۵ هزار دوز بهارات از هندوستان، یک میلیون دوز آسترانکا از اتریش و یک میلیون دوز آسترانکا از لهستان ثبت شده است.

علاوه بر اینها؛ ۹۶۳ هزار دوز آسترانکا از روسیه، ۱۵۰ هزار دوز آسترانکا از یونان و ۱۳۱ هزار دوز دیگر از این واکسن، دیگر محموله‌های وارداتی به ایران است. در هفته اول دی ماه نیز دو میلیون و ۴۰۰ هزار دوز دیگر واکسن سینوفارم وارد ایران شده است. همچنین ۱۴ دی ماه لطیفی- سخنگوی گمرک ایران- اعلام کرد مرحله ۸۸ و ۸۹ واکسن با مجموع حدود دو میلیون و ۴۰۰ هزار دوز وارد ایران شده است که مجموع واکسن‌های وارداتی را به ۱۵۲ میلیون و ۵۰۸ هزار و ۳۰۸ دوز می‌رساند. بر اساس این گزارش، در مجموع ۸۹ مرحله، میزان واردات واکسن سینوفارم به ۱۳۴ میلیون و ۴۴۸ دوز رسیده است و بعد از آن ۱۳ میلیون و ۲۸۷ هزار و ۶۱۰ دوز آسترانکا، چهار میلیون و ۹۱ هزار و ۲۰۰ دوز اسپوتنیک و یک میلیون و ۱۲۵ هزار دوز بهارات وارد ایران شده است. در مجموع بیش از ۱۷۵ میلیون دوز واکسن خارجی و داخلی به سردخانه مرکزی واکسن

کشور تحویل داده شده است و طبق اعلام محسن زهرایی رئیس اداره بیماری‌های قابل پیشگیری با واکسن وزارت بهداشت حدود ۸ میلیون دوز دیگر هم بزودی از منابع داخلی تحویل وزارت بهداشت می‌شود. از حدود ۲۵ میلیون دوز واکسن تولید داخل حدود ۶ میلیون دوز واکسن اسپایکوژن، ۱۳،۵ میلیون دوز واکسن برکت و ۸ میلیون دوز واکسن پاستوکوک، ۵ میلیون دوز واکسن کووپارس و حدود ۲ میلیون دوز واکسن فخرآ آماده تحویل است و مراحل نهایی را طی می‌کنند. نتیجه این میزان واردات تزریق بیش از ۱۲۲ میلیون دوز واکسن و دپوی ۴۵ میلیون واکسن خواهد بود. برای دوز دومی‌ها و دوز سومی‌ها است.

طبق آخرین گزارش‌های وزارت بهداشت ۹۰ درصد ایرانیان بالای ۱۲ سال و در اولویت تزریق واکسن، یک دوز واکسن را دریافت کرده‌اند و نزدیک به ۷۵ درصدشان نیز واکسینه کامل شده‌اند. در این میان تنها حدود ۱۵ درصد جمعیت بالای ۱۲ سال مشمول دریافت واکسن هنوز واکسن دریافت نکرده‌اند. (درصد واکسیناسیون با احتساب ۶۷ میلیون جمعیت بالای ۱۲ سال و اتباع محاسبه شده است.) با این همه این روزها به دلیل شیوع سویه امیکرون مهم‌ترین هدفگذاری وزارت بهداشت تزریق دوز اول و دوز سوم واکسن با ایجاد سهولت دسترسی به واکسن و افزایش پایگاه‌های واکسیناسیون و همچنین بررسی چرایی عدم پذیرش واکسن از سوی ۹ میلیون جمعیت هدف است. گرچه با همکاری بسیج و نهادهای مردمی واکسیناسیون افراد سالمند و معلول به شکل خانه به خانه انجام می‌گیرد.

■ **واکسیناسیون ۷۵ درصد افراد بالای ۱۲ سال**
 حرکت انقلابی و مدیریت جهادی دولت سیزدهم برای تأمین واکسن در نهایت در نیمه دوم آبان ماه شیب منحنی ابتلا و فوتی‌ها را به سمت نزولی شدن هدایت کرد. همه این اتفاقات در کمتر از ۳ ماه رقم خورد، بعد از آن بود که کنترل بیماری کووید ۱۹ در دست دولت بود و حالا زمان برای برداشتن محدودیت‌ها، بازگشایی مشاغل، بازگشایی دانشگاه‌ها و برنامه‌ریزی برای بازگشت

دانش‌آموزان به مدارس فرا رسیده بود. امید و نشاط به خانواده‌های ایرانی بازگشته بود و با افزایش اعتماد اجتماعی مردم در کوچه و بازار همدیگر را برای تزریق واکسن تشویق می‌کردند. از طرفی ستاد ملی مقابله با کرونا، برخی مقررات دست و پاگیر و بی حاصل از جمله منع تردد شبانه را به رغم برخی مخالفت‌ها از سر راه برداشت.

گرچه با واکسینه شدن کامل ۷۵ درصد افراد بالای ۱۲ سال، جامعه به ایمنی جمعی نزدیک می‌شد اما از چند هفته گذشته ورود سویه امیکرون به کشور به نگرانی مسئولان نظام سلامت دامن زده است. گمانه‌زنی‌ها بر این است که دلیل زمان تزریق واکسن و ابتلای بالای افراد در یک پنجم، ایران از امیکرون در امان می‌ماند اما استراتژی وزارت بهداشت برای مقابله با این واریانت جدید، تزریق دوز سوم واکسن و رفع نگرانی و ترس گروه‌هایی است که از تزریق واکسن امتناع می‌کنند. در همین حال گزارش‌ها حکایت از این دارد که حدود ۴۵ میلیون دوز واکسن برای تزریق ۹ میلیون افراد غیر واکسینه، دوز دومی‌ها و دوز سوم در انبارهای وزارت بهداشت موجود است اما طبق اعلام مدیران ارشد وزارت بهداشت، واردات واکسن‌های خارجی متوقف نخواهد شد و از طرفی سید کوواکس نیز میلیاردها دلار برای تأمین واکسن به ایران بدهکار است یعنی محموله‌های پیش خرید نیز به مرور به ایران فرستاده می‌شود. از طرفی خط تولید واکسن‌های داخلی نیز سرعت

وزارت بهداشت علاوه بر آسترانکا برای تمامی واکسن‌ها می‌توان از واکسن پاستوکوک پلاس هم استفاده کرد، هر چند که شیوع امیکرون در کشورهای اروپایی موجب شده اقبال ایرانی‌ها برای تزریق آسترانکا نیز بیشتر شود. با توجه به اینکه استراتژی اصلی وزارت بهداشت برای مقابله با امیکرون، تزریق دوز سوم واکسن ۳ ماه پس از تزریق دوز دوم است از این رو طبق اعلام وزارت بهداشت؛ بزودی محموله‌های جدید واکسن آسترانکا وارد کشور می‌شود. البته کسانی که دوز اول و دوم واکسن‌شان را آسترانکا دریافت کرده‌اند می‌توانند برای نوبت سوم از واکسن جایگزین یعنی پاستوکوک پلاس یا اسپوتنیک استفاده کنند.

در این میان باید از پیگیری‌های دولت برای واکسیناسیون دانش‌آموزان و گروه‌های سنی ۱۲ تا ۱۸ سال نیز بگوییم. رئیس ستاد ملی مقابله با کرونا از همان روزهای اول تمامی اعضای کمیته‌های علمی و کمیته واکسیناسیون کشور را بر خط کرد تا نتایج کارآزمایی‌های بالینی تزریق واکسن‌های سینوفارم و پاستوکوک را به طور دقیق بررسی و نتایج آن را برای تصمیم‌گیری این گروه سنی به ستاد اعلام کنند. با اجرای طرح ضربتی واکسیناسیون دانش‌آموزان، ۹۰ درصد این گروه سنی نوبت اول واکسن را دریافت کرده‌اند. در کنار عدد و رقم‌های مربوط به واردات و تزریق واکسن که باعث دلگرمی شد باید از همکاری مردم و پای کار آمدن بسیج و نهادهایی همچون سپاه و هلال

در مجموع بیش از ۱۷۵ میلیون دوز واکسن خارجی و داخلی به سردخانه مرکزی واکسن کشور تحویل داده شده است و طبق اعلام محسن زهرایی رئیس اداره بیماری‌های قابل پیشگیری با واکسن وزارت بهداشت حدود ۸ میلیون دوز دیگر هم بزودی از منابع داخلی تحویل وزارت بهداشت می‌شود. از حدود ۲۵ میلیون دوز واکسن تولید داخل حدود ۶ میلیون دوز واکسن اسپایکوژن، ۱۳،۵ میلیون دوز واکسن برکت و ۸ میلیون دوز واکسن پاستوکوک، ۵ میلیون دوز واکسن کووپارس و حدود ۲ میلیون دوز واکسن فخرآ آماده تحویل است و مراحل نهایی را طی می‌کنند. نتیجه این میزان واردات تزریق بیش از ۱۲۲ میلیون دوز واکسن و دپوی ۴۵ میلیون واکسن دیگر برای دوز دومی‌ها و دوز سومی‌ها است

احمر نیز بگوییم که به واکسیناسیون عمومی جان تازه‌ای دادند. ۱۶ شهرومراه قرارگاه شدت بخشی واکسیناسیون در تهران و دو شیفته شدن مراکز واکسیناسیون شکل گرفت و با افزایش مراکز تجمیعی واکسیناسیون با استفاده از ظرفیت سوله‌های بحران، ورزشگاه‌ها، مدارس، مساجد و پایگاه‌های اورژانس صف‌های شلوغ واکسیناسیون پایان یافت.

در حالی که این روزها دعوا بر سر سهم‌خواهی واردات واکسن بالا گرفته است اما همگان به این گزاره که دولت سیزدهم برای تأمین واکسن کرونا سنگ تمام گذاشت، آگاه هستند. از این جهت بود که وزیر بهداشت در آبان‌ماه وعده داده بود قبل از ۲۲ بهمن ماه جشن تزریق ۸۰ درصدی دو دوز کامل واکسن را برگزار می‌کنیم و این وعده حتی زودتر از روز موعود عملی می‌شود اما ظهور سویه امیکرون و رسیدن به ایمنی جمعی با تزریق ۸۰ درصدی واکسن همه معادله‌ها را به هم زد. دولت سیزدهم در حالی در کارنامه چند ماهه‌اش موفقیت تزریق ۱۲۲ میلیون دوز واکسن را دارد که کاهش رعایت پروتکل‌های بهداشتی و ساده‌انگاری‌ها با وجود سویه امیکرون برای تغییر رنگ نقشه کروناوی آبی ایران و سپس قرمز به تهدید جدی بدل شده است.

قابل توجهی گرفته است. در این میان شبانه توقف واردات واکسن از سوی دولت در هفته گذشته در برخی رسانه‌ها به برخی نگرانی‌ها دامن زد. داستان توقف واردات واکسن چه بود؟ اوایل آذرماه و پیش از شناسایی سویه امیکرون، وزیر بهداشت از ممنوعیت واردات واکسن به دلیل موجودی واکسن‌ها و جلوگیری از تمام شدن تاریخ انقضای واکسن‌هایی سخن گفته بود اما پس از ظهور سویه جدید رویکرد ستاد ملی مقابله با کرونا تأمین واکسن است. وعده اعضای ستاد ملی مقابله با کرونا بر این نکته تأکید دارد؛ از هر دو مسیر واردات و تولید داخل جوایگوی نیازهای واکسن دوز سومی‌ها و افراد واکسینه نشده خواهند بود.

هر چند که سهم واکسن سینوفارم در سبد واکسیناسیون بیش از ۸۰ درصد است اما با ظهور سویه جدید، مردم برای دوز سوم اصرار به تزریق واکسن آسترانکا دارند این در حالی است که به دلیل تقاضای زیاد موجودی این واکسن در بسیاری از پایگاه‌های واکسیناسیون به صفر رسیده است؛ موضوعی که البته در روزهای گذشته با زتاب‌های زیادی در فضای مجازی داشته و موجی از نگرانی‌ها را در میان مردم ایجاد کرده است. گلایه‌های واکسن‌ها شده از سوی علاقه‌مندان به دریافت واکسن آسترانکا در حالی است که طبق دستورالعمل

بود. با این اوضاع هنوز به سطح مطلوب واکسیناسیون نرسیدیم و تحقق این هدف با چند رویکرد مهم جامعه‌محور امکانپذیر است.

اولاً؛ واکسن‌سازان داخلی هرچه سریعتر نسبت به انتشار مقالات علمی از اثربخشی واکسن‌هایشان و عوارض نادر آن اقدام کنند. این رویکرد هنوز در واکسن‌های داخلی مشاهده نمی‌شود و یا به کندی انجام می‌شود. دوم آنکه تیمی متشکل از فعالان رسانه‌ای، محققان و افراد ذیصلاح سخنور مدام نسبت به شایعات و دغدغه‌های افراد واکسینه نشده پاسخ مبتنی بر شواهد، درست و جذاب بدهند تا افراد قانع شوند. سوم آنکه محققان به‌طور مدام، اثربخشی واکسن‌ها را در قالب داده‌های واقعی از جامعه بررسی کنند و به مردم گزارش دهند. نکته مهمتر آنکه از بیان احساسی برخی مطالب فاقد وجهت علمی باید

به‌طور جد خودداری شود. از سویی دیگر با گروه‌هایی که به‌طور عمد، به انتشار مطالب کذب، فاقد شواهد و با هدف تخریب سلامت عمومی اقدام می‌کنند برخورد قانونی شود. متنوع بودن سبد واکسیناسیون در ایران از مهمترین اقدامات عملی برای حل مشکل عدم تزریق واکسن در برخی گروه‌های خاص نیز است.

مطالعات متعدد با داده‌های واقعی از کشورهای متعدد درگیر با پیک کرونا، آمیکرون نشان می‌دهد که بروز بستری، فوت، ابتلا و بدحالی به‌دلیل کرونا در گروه واکسینه نشده به‌طور معنی‌داری بیشتر از گروه‌های واکسینه شده است. با توجه به اینکه کشور در معرض گرفتاری پیک ششم کرونا قرار دارد، هرچه سریعتر نگاه اقتناعی به ماجرای واکسیناسیون در ایران باید به‌طور جدی مدنظر قرار گیرد و به‌طور درست شفاف‌سازی انجام شود.

درد در صورت شفافیت علمی، پاسخ افغان‌کننده و تشخیص درست مسائل می‌تواند واکسیناسیون را به بالاترین سطح پوشش برساند. البته هرچند گروه‌های واکسن‌ستیز که به‌دلیل اهداف

واکسینه‌شده‌ها واکسن‌گریز نیستند، تردید دارند

بایستی به عدد حدود ۸۰ تا ۸۵ درصد آن هم به‌صورت سریع برسد اما آنچه نگران‌کننده است علی‌رغم کاهشی شدن شدید مبتلایان، بستری‌ها و فوتی‌های ناشی از کرونا، پوشش واکسیناسیون کافی محقق نشد و سرعت تزریق دوز سوم بسیار پایین است.

در چرایی عدم پوشش کامل واکسن و عدم تزریق در گروه‌های جمعیتی ایران، دو مسأله وجود دارد. یک آنکه مطالعات نشان داده است اکثر افرادی که هنوز واکسن تزریق نکرده‌اند واکسیناسیون نیاز به اقناع عمومی دارند. یک مطالعه ملی نشان داده است اکثر افرادی که هنوز واکسن تزریق نکرده‌اند واکسیناسیون نیاز به اقناع عمومی دارند. این نتایج نشان می‌دهد در تحلیل و بررسی چرایی عدم تزریق واکسن در جمعیت‌ها این امیدواری وجود

یکی از چالش‌های جدی این روزهای کشورها درگیر با پیک کرونا، عدم انجام واکسیناسیون کامل برای قطع زنجیره انتقال و ویروس است. از سویی بسیاری از

کشورها به پوشش ۸۵ درصدی و سریع واکسیناسیون نرسیدند و از سویی دیگر بسیاری از کشورهای کم‌درآمد دسترسی کافی به واکسن ندارند. کشورهایی که به پوشش حدود ۷۰ درصد رسیدند هم تا ماه‌ها از گزند فوت و بستری در امان بودند اما با گذشت بیش از ۴ ماه از دوز دوم و تاخیر در تزریق دوز سوم در جامعه به عنوان عاملی در کنار واکسینه نشدن گروهی از جمعیت پیک جدیدی را رقم زده است. در ایران نیز پوشش واکسیناسیون براساس بررسی‌های اپیدمیولوژیک

احمد مهری
 اپیدمیولوژیست
 و کارشناس
 بهداشت عمومی

بهداشت